

DVĪŅU SITUĀCIJAS IETEKME UZ PERSONĪBAS VEIDOŠANOS

The Twins' Situation Impact on the Personality Development

Anita Dumbraska

Riga Teacher Training and Educational Management Academy, Latvia

Abstract. *Since the moment of their birth between the twins develop a relationship that differs from the brother and sister relationships. Two children of the same age, growing under the same conditions, promote and develop their personalities. The twins' connections are so close that at a short time separation from each other, the twins suffer the same as been separated from their mother. The aim of the research: to research the twins' situation impact on the child's personality development. The research involves the analysis of the scientific pedagogical and psychological literature, structured interviews are used in the empirical research. The obtained data from the parents interviews of 37 twins' pairs have been analyzed. Results: the role distribution, the twins bilateral/reciprocal competitiveness, speech-therapist's necessity, self-contentedness inside the pair, communication with other children, amount of vocabulary at an early age are clarified in the twins pair, presence of cryptophasia, emphasizing of similarity, difference, difficulty to formulate thoughts and emotions by words. Conclusions: twins' situations impact essentially differs, depending on the type of twins: MZ, DZ or different gender. Their bilateral/reciprocal interrelation indexes are different: the role distribution in the pair, desire to competitiveness, be closely self-contained inside their pair and disallow to let others into their dyad or to be open to communication with other people.*

Keywords: *competitiveness, cryptophasia, dizygotic twins (DZ), monozygotic twins (MZ), twins' situation.*

Ievads

Introduction

Pētījumos par dvīņiem ir analizētas dvīņu attīstības īpatnības. Jau 1960. gada pētījumā R. Zazzo (Zazzo, 1960) ir atklājis, ka dvīņu personības attīstību būtiski ietekmē dvīņu situācija. Viņš norāda, ka dvīņu attīstību ietekmē katra dvīņa ģenēze un raksturīgās īpatnības (Zazzo, 1978). Šim pētījumam svarīgs ir fakts, ka dvīņi pārī bieži veido savu īpašu mikropasauli (mikrokosmu), kuru raksturo vairākas īpatnības pāra iekšienē savstarpējās attiecībās, ar citiem cilvēkiem un vidi. Īpašā dvīņu vide rada daudz tuvākas attiecības starp dvīņiem.

Ir novērots, ka patstāvīgi pārvietoties vēl neiemācīties mazs zīdainītis neticamā veidā pagriezies gultiņā tā, lai būtu tuvāk otram, stiepj tam pretī rociņas, ieklausās viņa elpā. Dvīņiem ir raksturīgi vietniekvārda „es” vietā lietot vietniekvārdu „mēs”. Viņi vēlāk kā pa vienam dzimušie sevi atpazīst fotogrāfijās (MZ dvīņi vēl 3 mēnešus vēlāk kā DZ) un spogulī. Dvīņi vēlāk kā pa vienam dzimušie sāk izrunāt savu vārdu. Viņi atsaucas ne tikai uz savu, bet arī uz otra dvīņa vārdu. Pilnībā uzskatīt sevi par otram dvīnim identisku, tieksmi nebūt nekādā veidā atšķirīgam, zinātnieki noformulējuši par dvīņu vienības efektu. Šā dvīņu vienības efekta izpausme ir atšķirīga no tā, kādi ir dvīņi: saites starp MZ dvīņiem ir daudz ciešākas kā starp DZ dvīņiem (Зырянова & Пьянкова, 1993).

I. Smirnova uzskata, ka divas tēmas - vienība un pretējība, saplūduši nedalāmība un sāncensība kā noteikta psiholoģiska realitāte saistīta ar dvīņiem raksturīgo savstarpējo attiecību veidiem. Zināt dvīņu attīstības likumsakarības un problēmas, kas rodas dvīņu audzināšanas procesā, nepieciešams ne tikai vecākiem, bet arī skolotājiem un visiem, kas strādā ar bērniem. Smirnova ir pārliecināta, ka, risinot dvīņu audzināšanas problēmas, vērā būtu ņemami sociāli - psiholoģiskie un psiholoģiski - pedagoģiskie aspekti, dvīņu pasaule skatāma kā specifisks bērnu mikrokolēktīvs, kuram nepieciešama palielināta uzmanība no vecāku un skolotāju puses, prasot īpašu audzināšanas pieeju (Смирнова, 2010).

Raksta mērķis ir pētīt dvīņu situācijas ietekmi uz bērna personības veidošanos.

Materiāli un metodes *Materials and methods*

Pētījumā izmantotas teorētiskās metodes: pedagoģiskās un psiholoģiskās zinātniskās literatūras analīze un empīriskās pētījuma metodes: strukturētās intervijas (37 dvīņu pāru vecāki), veikta datu apkopošana un analīze.

N. Zirjanova un S. Pjankova uzsver dvīņu vienības efekta kā palēninātāja lomu dvīņu personības attīstībā, jo vēlme it visā būt viens otram līdzīgiem, identificēt sevi ar dvīņu partneri (abpusēja identifikācija) ietekmē pašapziņas veidošanos un apgrūtina dvīņu individualizācijas procesu. Viens no centrālajiem veidojumiem tapšanā par personību bērnam ir „es” sistēma. Psiholoģijā termins pašapziņa nozīmē subjekta darbību virzītu uz savas rīcības, pārdzīvojumu, savas vietas dzīvē apzināšanos. Šādas apzināšanās rezultāti nostiprinās pašvērtējumā. Līdz 3 gadu vecumam bērnam pašvērtējums veidojas stihiski, radies pieaugušā attieksmes rezultātā. Individualizācijā svarīgi ir apzināties sevi kā subjektu. Lielā dvīņu abpusējā identifikācija ir cēlonis tam, ka viņu pašapziņas veidošanās process būtiski atšķiras no pa vienam dzimušo pašapziņas veidošanās procesa.

Dvīņu personības attīstība, paša identitātes veidošana, ar tai raksturīgu sevis atdalīšanu no citiem, sava ķermeņa pārvaldīšana daudzkārt atkarīga no savstarpējam attiecībām dvīņu pāri, no tā, kā viņi uztver sevi un viens otru. Viņas norāda, ka dvīņu savstarpējās attiecībās ir svarīgi trīs nosacījumi: 1) dvīņu kopā pavadītais laiks, 2) viendzimuma DZ (dizigotu) dvīņu tiekšanās atšķirties un MZ (monozigotu) dvīņu tiekšanās būt vienādiem, 3) sociālo lomu sadalījums pāri, kas norāda uz atšķirību veidošanās raksturu partneru individualizācijai. Dvīņi starp viņiem noteiktā veidā sadala dažādas funkcijas. Ja viens atbild par saziņu ar apkārtējo pasauli, pilnībā uzņemoties pāra parādīšanu citiem cilvēkiem, tad otrs var vispār neattīstīt saziņas prasmes, jo dvīņi, uztverot sevi kā vienu veselu un nedalāmu kopumu, uzskata, ka pietiek vismaz vienam būt ar attiecīgajām iemaņām. Noteikts lomu sadalījums dvīņu pāri var saglabāties visa mūža garumā un radīt adaptācijas traucējumus pieaugušā vecumā. Pilnīgas savstarpējas atkarības gadījumā, kad dvīņi ir ar viens otru papildinošām personības īpašībām, būdami vieni, viņi jūtas pilnīgi bezpalīdzīgi. Vecāki paši nereti stimulē lomu sadalījumu pāri, „pierakstot” noteiktas rakstura īpašības dzimušajam pirmajam vai smagākajam, vai, gluži otrādi, vājākajam (Зырянова & Пьянкова, 1993).

I. Smirnova secinājusi, ka daudzos pāros lomu sadalījums „līderis - vadāmais” saderas ar pietiekami harmonisku katra dvīņa attīstību un nenomāc kādas principiāli svarīgas rakstura iezīmes, nerada vienpusīgu attīstību. Kad runājam par lomu sadalījumu pāri, būtisku ietekmi uz dvīņu personības attīstību, viņa uzsver to, ka šo sadalījumu rada nevis pašas par sevi agrīnās atšķirības, bet gan apkārtējo attieksme, kas saistīta ar šīm agrīnajām atšķirībām. Gadījumā, ja viens no dvīņiem ir ar lielāku svaru, vecāki var uzskatīt viņu par stiprāku un mierīgāku, otru ar vieglāku svaru- par vārgāku, kaprīzāku, infantilu (Смирнова, 2010). Gadījumos, kad viens no dvīņiem dominē, pāri spēlēdams aktīvā lomu, bet otrs pakļaujas, it visā viņam piekāpdamies, aktīvākajam bērnam var veidoties despotiskas rakstura iezīmes, bet otrs aug pasīvs, kautrīgs un par sevi nepārliecināts (Авдеева et. al., 1996).

Lai izprastu dvīņu attīstības likumsakarības, nepieciešams aplūkot mijiedarbību starp dvīņu vienības efektu un dvīņu pāra partneru tieksmi individualizēties. Analizējot dvīņu savstarpējās attiecības, dvīņu pāri var izdalīt 4 formas: 1) sacensība, kas izraisa diverģenci starp dvīņiem, 2) komplimentāra pakļaušanās, kas izraisa dvīņu tuvināšanos un viņu savstarpējo atkarību vienam no otra, 3) līdztiesība un 4) konformitāte (pasīva pakļaušanās, pielāgošanās), izraisīša pilnīgu abu dvīņu partneru līdzību (Зырянова & Пьянкова, 1996).

Ciešā dvīņu pieķeršanās viens otram, vēlme vienmēr būt kopā rada to, ka bērni sadarbojas tikai viens ar oru, izslēdzot no saziņas loka vienaudžus, varbūt pat visus pārējos. Noguruma un aizņemtības dēļ dvīņu mātes mazāk runā ar dvīņiem kā mātes ar pa vienam dzimušajiem bērniem, līdz ar to runas iemaņas

aizkavējas. Dvīņiem sarunājoties savā starpā, mazinās iespējas apgūt jaunas runas iemaņas, runas trūkumi padziļinās. Šai situācijā iespējama autonomās runas - kriptofāzijas (tikai dvīņiem vien saprotamas runas) rašanās. Laikus nepievēršot uzmanību, neveidojas pareizā runa (dvīņi saprot viens otru, bet pārējie viņus neinteresē), bet tas ir būtiski bērna garīgajai attīstībai kopumā (Зырянова & Пьянкова, 1996). Autonomo runu jeb kriptofāziju kā bērna personības attīstību kavējošu parādību uzskata arī N. Avdējeva, S. Meščerjakova un V. Ražņikovs. Vecāku nepietiekamas uzmanības rezultātā dvīņi paliek divatā un noslēdzas pāra iekšienē. Viņi sāk runāt savā valodā, viegli sazinās ar žestu un mīmikas palīdzību, apkārtējiem tā ir nesaprotama. Tas apgrūtina pareizas runas apguvi un sagādā grūtības skolā (Авдеева et. al., 1996).

T. Petrova uzskata, ka dvīņi runas attīstībā atpaliek no normas. Kā vienu no iemesliem var minēt to, ka pieaugušie nerunā pietiekošā daudzumā ar saviem mazuliem. Dvīņu vecāki runā ar bērniem vienkāršāk un ir mazāk aktīvi, jo spiesti sarunāties ar diviem bērniem vienlaicīgi. Divi cilvēki (māte un bērns) sarunas laikā vairāk atbild uz partnera replikām kā sarunā trijātā (māte un dvīņi). Uzzrunātajiem diviem bērniem ir izvēle: atbildēt vai nē. Dvīņi nav mazāk ieinteresēti, un vēlme runāt ar pieaugušajiem viņiem nav mazāka kā pa vienam dzimušajiem, bet vecāki reizēm ietur stingru pozīciju un bieži neatbild uz dvīņu replikām. Pētījumi rāda, ka katrs no dvīņiem reaģē aktīvāk, ja sarunājas ar māti, neesot klāt brālim vai māsai. Iznāk, ka situācija sazinoties trijātā nevis bērnu runas attīstības līmenis būtiski ietekmē pieaugušā runas intensitātes samazināšanos attiecībā uz dvīņiem. T. Petrova secina, ka tātad dvīņu situācija ir kā cēlonis runas attīstības atpalcībai (Петрова, 2015).

I. Smirnova uzskata, ka atpalcība runas attīstībā ir cēlonis visu pārējo psihiskās darbības veidu atpalcībai, visam, kas atkarīgs no pilnvērtīgas socializētas runas apguves (Смирнова, 2010). Lai nepieļautu šīs nosauktās nevēlamās sekas, vecākiem pret saviem dvīņu bērniem vajadzētu izturēties tā, lai stimulētu viņos neatkarību, „es” apzināšanos, pievērstu uzmanību abu bērnu atšķirībām, sauktu viņus vārdos. Tas nozīmē izturēties pret viņiem kā diviem atsevišķiem un dažādiem indivīdiem, nevis kā pret cilvēcisku būtni divos eksemplāros. Vecākiem ieteicams censties iepazīt katru bērnu atsevišķi. Dvīņiem vēlams katram atsevišķi būt gan kopā ar vecākiem, gan patstāvīgi sazināties ar citiem bērniem.

N. Zirjanova, S. Pjankova uzsver individuālās pieejas nozīmi svētku reizēs, iesakot atsevišķus pīrāgus, dāvanas, apsveikumus (Зырянова & Пьянкова, 1996). Brīvo laiku pavadīt atsevišķi ar katru bērnu kā nozīmīgu atzīmē Dž. Fridmana (Fridman, 2008). Pareizas runas attīstības sekmēšanai vecākiem nepieciešams runāt ar katru bērnu atsevišķi un ieteikt to darīt citiem cilvēkiem. Kriptofāzijas gadījumā vēlams paplašināt draugu loku, iespējams ievietot bērnus atsevišķās pirmsskolas iestādes grupās, lai stimulētu katra dvīņu bērna vajadzību

pēc apkārtējo uzmanības un izpratnes. To darot, vēlams konsultēties ar psihologu, jo agra bērnu šķiršana dvīņiem var radīt nevēlamu ietekmi uz viņu tālāko attīstību. Ievērojot un veicinot bērnu atšķirību, būtiski rīkoties piesardzīgi, jo dvīņi pret partnera sekmēm un sasniegumiem mēdz izturēties greizsirdīgi un pat slimīgi. Dažreiz tas viņu attiecībās rada saasinātu sacensību un konkurenci, pat izraisa nenoslāpējamu konfliktu. Vairāk tas iespējams pusaudža vecumā, kad dvīņi sāk attālināties viens no otra (Зырянова & Пьянкова, 1996; Авдеева et. al., 1996).

Dvīņi vienmēr ir divi, tāpēc, mātes uzmanību pilnībā iegūt nespējot, katrs no viņiem mazāk vēlas šo uzmanību, ja blakus ir otrs dvīnis. Tas nav tikai tāpēc, ka dvīņi viens otram dod drošības un komforta izjūtu, bet arī tāpēc, ka bērns apzinās, ka māte nedod otram vairāk uzmanības kā viņam. Līdzīga greizsirdības izjūta pret māti var rasties arī pa vienam dzimušiem bērniem - brāļiem un māsām, taču dvīņu ģimenēs greizsirdība parādās agrāk un izpaužas stiprāk. Parasti dvīņi cenšas izvairīties no greizsirdību provocējošām situācijām. Tādēļ reizēm dvīņi mēdz kļūt tuvāki viens tēvam, otrs mātei. Cits veids, kā izvairīties no greizsirdības, ir pieprasīt to pašu, kas ir otram dvīnim- rotaļlietas, vecāku uzmanība u.c. Vecākiem nepieciešams palīdzēt saviem bērniem atrast savu „es”, tādēļ vajag izturēties pret dvīņiem tā, lai katrs no viņiem apjaustu savu vienreizīgumu, apzinātos savu atšķirību no brāļa vai māsas. Pretējā gadījumā pastāv iespēja, dvīņiem pieaugot, tā arī neklūt par pašpietiekamām un neatkarīgām personībām (Зырянова & Пьянкова, 1996; Fridman, 2008).

Uzsākot skolas gaitas, kā problēma starp dvīņiem parādās atšķirības uzdevumu risināšanas veidā, mācību materiāla apguves tempa ziņā, sasniegumos. Aktuāls kļūst jautājums par dvīņu ievietošanu vienā klasē vai katru savā, taču šis jautājums saistīts ar īpašām attiecībām, dvīņu īpašu savstarpējo pieķeršanos un ar nepieciešamību nodrošināt katram dvīnim individuālu, neatkarīgu attīstību. Ciešā saite, kas vieno dvīņus, var viņiem atvieglot adaptāciju skolā. Lielam vairumam dvīņu spēja labi funkcionēt atsevišķi, pārliecība par saviem spēkiem attīstās lēni. Dvīņu dalīšana agrāk, pirms viņi tam ir gatavi, abiem var būt kā stresa faktors, kurš aizkavēs viņu neatkarības vienam no otra attīstību. Dažreiz starp dvīņiem ir lielas temperamenta un fiziskās atšķirības. Tādā gadījumā labāk dvīņiem apmeklēt katram savu klasi jau no paša sākuma, ļaujot viņiem vienam otru pa laikam apmeklēt, un skolotājiem to vajadzētu respektēt (Зырянова & Пьянкова, 1996).

Dž. Fridmana iesaka ļaut dvīņiem dzīvot katram savu dzīvi savā skolā vai klasē, atšķirt viņu draugus un vaļaspriekus (Fridman, 2008). Dažādu dzimumu dvīņi aug tādos pašos unikālos apstākļos kā visi dvīņu pāri. Atšķirībā no viendzimuma dvīņiem zēnam un meitenei dvīņiem var būt dažāds miega režīms, atšķirīga ēdienu izvēle. Sociālās prasmes, iemaņas sazināties ar citiem cilvēkiem, dažādu veidu sociālo lomu apguve, saistīta ar prasmi pakļauties un

izpildīt likumus- to visu agrāk apgūst meitenes. Ir labi, ja zēnam parādās kāda darbības joma, kurā meitene viņu neapsteidz (Зырянова & Пьянкова, 1996; Fridman, 2008).

N. Avdējeva, S. Meščerjakova un V. Ražņikovs uzsver, ka dvīņi jau no dzimšanas tiek audzināti pāri, viņi nepārtraukti vēro viens otru, pēc tam iedarbojas viens uz otru. Dvīņu neparastā līdzība dara viņus kā otra atspulgu, tāpēc katram bērnam nav viegli izjust un apzināties sevi kā patstāvīgu personību. Šo problēmu padziļina tas, ka vecāki un apkārtējie parasti jūsmo par bērnu līdzību. Tas dvīņiem var radīt iespaidu, ka apkārtējo uztverē viņu vienīgā vērtība un ievēribas cēlonis ir būt līdzīgiem. Rakstura veidošanās gaitā un personības attīstībā būtiska ir dvīņu savstarpējās atkarības problēma. Daudzos gadījumos, tieši pateicoties dvīņu situācijai, dvīņi kļūst par spēcīgām personībām: viņiem agri izveidojas neatkarības no vecākiem izjūta, labāk par citiem bērniem viņi spēj pielāgoties kopīgām nodarbībām un rotaļām. Parasti dvīņi ir aktīvi un rosinoši, bet attiecībā viens uz otru izrāda uzticību un augstsirdību. Lai izvairītos uzsvērt dvīņu līdzību, zinātnieki vecākiem iesaka nedot skanējumā līdzīgus vārdus, uzrunāt katru atsevišķi, līdzīgi ģērbt tikai agrīnā vecumā. Lai dvīņi nepierastu tikai viens otra sabiedrībai, pēc iespējas agrāk viņiem nepieciešams nodrošināt saziņu un sadarbību ar citiem bērniem. Atbalstāms būtu katram savs draugu loks. Ciemos var doties viens no dvīņiem, tad viņš var parādīt savas spējas, iniciatīvu rotaļās ar draugiem, turpretī otrs pilnībā gūt vecāku uzmanību (Авдеева et. al., 1996). Dž. Fridmana uzsver, ka dvīņu kopība nav jauzskata par pastāvīgu lielumu (Fridman, 2008).

I. Smirnova uzskata, ka jebkuras novirzes, kura var ietekmēt tālāko psihisko attīstību, cēlonis nav dvīņu vienība kā tāda, bet gan vispirms vecāku un pedagogu, kuri nav ņēmuši vērā dvīņu situācijas specifiku, pieļautās rupjās pedagoģiskās kļūdas. Galvenais virzītājspēks kā normālai personības attīstībai, tā arī, par nožēlu, personības attīstības novirzēs no normas - ir pieaugušā attieksme pret bērnu un viņu mijiedarbība. Dvīņu vecāku uzmanība pievēršama noteiktiem apstākļiem, ko rada dvīņu psihiskās attīstības likumsakarības. Audzināšanā būtiski ir šādi nosacījumi: 1) ja neveidos prasmi dažreiz būt vienam bez otra, dvīņi var arī turpmāko dzīvi noslēgties pāra iekšienē; 2) nav vēlams uzsvērt (nemitīgi un vispārēji) dvīņu līdzību ar to liekot viņiem tiekties būt it visā vienādiem; 3) nav vēlams izcelt atšķirību starp dvīņiem, nedrīkst sistemātiski stādīt vienu otram par paraugu (Смирнова, 2010).

Rezultāti un diskusija *Results and discussion*

Pētījumā piedalījās 37 Latvijā dzīvojošas ģimenes, interviju sniedza 34 māmiņas, 1 tētis, 2 vecmāmiņas. Apkopoti un analizēti 37 intervijās iegūtie dati.

Vecāki atbildēja uz jautājumiem, kas raksturotu dvīņu situāciju viņu ģimenēs, kur aug un par personībām veidojas dvīņi. Pētījumā iesaistīto dvīņu vārdi ir mainīti.

1.tab. **MZ (monozigotu) dvīņu situācijas raksturojums**
Table 1 *Characteristics of monozygotic twins (MZ) twins' situation*

Nr. p.k.	Bērna vārdi	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1.	Pollija, Endija	mainās	vienādas	jā	jā/nē	nē	jā	plašs	jā	līdzību	jā	es	ir
2.	Kate, Rigonda	mainās	vienādas	jā	jā/jā	jā	nē	plašs	jā	atšķirību	jā	mēs	ir
3.	Annemarija, Klaudija	mainās	vienādas	jā	nē/nē	nē	jā	vājš	jā	atšķirību	nē	es	ir
4.	Armīns, Timurs	mainās	vienādi	jā	jā/jā	jā	nē	vājš	jā	līdzību	jā	mēs	nav
5.	Reinis, Raitis	mainās	vienādi	jā	jā/jā	nē	jā	vājš	jā	līdzību	jā	mēs	nav

Apzīmējumi

A - lomu sadalījums, B - fiziskais spēks, C - savstarpējā konkurence, D - bijusi nepieciešamība pēc logopēdiskās palīdzības, E - noslēgšanās pāra iekšienē, F - saziņa ar citiem bērniem, G - vārdu krājums agrīnā vecumā, H - kriptofāzija, I - līdzības, atšķirības uzsvēršana, J - grūtības formulēt domas un emocijas vārdos, K - personas vietniekvārdu lietošana, L - personīgie draugi.

No 1. tabulā ievietotajiem datiem redzams, ka MZ (monozigotu) dvīņi neatkarīgi no dzimuma visos 5 pāros mainās lomām. Abi ģenētiski identiskie bērni ir fiziski vienlīdz spēcīgi un savstarpēji nepārtraukti konkurē. Noslēgšanās pāra iekšienē ir nepārliecinoša (2 no 5), tomēr tieši tie bērni, kuriem ir vēlme noslēgties, nav atvērti saziņai ar citiem bērniem. Visiem 5 MZ dvīņu pāriem ir bijusi kriptofāzija. Gandrīz visiem ir bijusi nepieciešamība pēc logopēdiskās palīdzības (4 pāros no 5). Agrīnā vecumā vairākumam ir bijis vecumposmam neatbilstošs vārdu krājums (3 pāros no 5), grūtības formulēt savas domas un emocijas vārdos (4 pāros no 5), vēlme uzsvērt līdzību nevis atšķirību (3 pāros no 5). MZ dvīņiem raksturīgi vietniekvārda „es” vietā lietot vietniekvārdu „mēs”. Personīgie draugi ir meiteņu, nevis zēnu pāriem.

No 2. tabulā ievietotajiem datiem redzams, ka DZ (dizigotu) dvīņiem neatkarīgi no dzimuma lomu maiņa (13 no 22) ir biežāka. Lomu maiņa un viens no dvīņiem fiziski spēcīgāks ir 9 pāros no 22 (5-os zēnu no 11 pāriem, 4-os meiteņu no 11). Lomu maiņa un abi bērni fiziski vienlīdz spēcīgi ir 4-os no 22 pāriem (2-os zēnu no 11 pāriem, 2-os meiteņu no 11). Pārī līderis un viens fiziski spēcīgāks ir 6 pāros no 22 (2-os zēnu no 11 pāriem, 2-os meiteņu no 11). Pārī līderis un abi fiziski vienādi attīstīti ir 3-os no 22 pāriem (2-os zēnu no 11 pāriem, 1-ā meiteņu no 11). Savos pāros fiziski spēcīgākie zēni ir līderi 2-os pāros no 2, meitenes, būdamas fiziski spēcīgākas, ir līderes 3-os pāros no 4. Lomu maiņa un konkurence ir 9-os no 22 pāriem (6-os zēnu no 11 pāriem, 3-os meiteņu no 11). No 22 pāriem 8-os (3-os zēnu no 11 pāriem, 5-os meiteņu no

11) ir bijusi kriptofāzija. No 8 pāriem ar kriptofāziju logopēdiskā palīdzība bijusi nepieciešama 5-os (2-os zēnu, 3-os meiteņu). Noslēgšanās pāra iekšienē konstatēta 8 pāros no 22 (4-os zēnu pāros, 4-os meiteņu), savukārt, saziņas trūkums ar citiem bērniem konstatēts 7-os no 22 (5 zēnu pāri, 2 meiteņu). Vairākumā noslēgšanās pāra iekšienē parāda nevēlēšanos sazināties ar citiem bērniem. Lomu maiņa un grūtības formulēt savas domas un emocijas vārdos ir 3 pāros no 22 (2-os zēnu, 1-ā meiteņu), līderis pāri un grūtības formulēt savas domas un emocijas vārdos ir 5 pāros no 22 (3-os zēnu, 2-os meiteņu). Ja pāri ar līderi grūtības formulēt savas domas un emocijas vārdos ir tikai vienam, tad tas nav līderis. 6-os no 22 pāriem (2-os zēnu, 4-os meiteņu) vietniekvārda „es” vietā lieto vietniekvārdu „mēs”, tikai vienā no tiem dvīņi uzsver atšķirīgo.

2.tab. **DZ (dizigotu) dvīņu situācijas raksturojums**
Table 2 *Characteristics of dizygotic (DZ) twins' situation*

Respondenti	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Aldis, Niklāvs	mainās	vienādi	jā	jā/jā	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	jā/jā	es	jā
Rūdolfis, Arnis	mainās	stiprāks	nē	jā/jā	jā	nē	plašs	jā	neuzsver	nē/nē	es	jā
Felikss, Marks	mainās	stiprāks	jā	jā/jā	nē	jā	plašs	nē	neuzsver	jā/jā	es	jā
Jurģis, Mareks	mainās	stiprāks	jā	nē/jā	nē	jā	plašs	nē	neuzsver	nē/nē	es	jā
Aleksis, Gundars	mainās	stiprāks	jā	nē	nē	nē	plašs	nē	atšķirību	nē/nē	es	jā
Andris, Agris	mainās	vienādi	jā	nē	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	nē/nē	es	jā
Laimonis, Valts	līderis	stiprāks	nē	jā/nē	jā	nē	plašs	jā	atšķirību	nē/nē	es	jā
Ramons, Rolands	līderis	vienādi	jā	nē	jā	nē	plašs	nē	neuzsver	jā/nē	mēs	nē
Leons, Kazimirs	mainās	stiprāks	jā	jā/jā	nē	jā	plašs	nē	līdzību	nē/nē	es	jā
Olafs, Laimnesis	līderis	vienādi	jā	jā/nē	jā	nē	plašs	jā	atšķirību	jā/nē	mēs	nē
Jegors, Krišs	līderis	stiprāks	jā	jā/jā	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	jā/jā	es	jā
Raimonda, Dace	mainās	vienādas	nē	nē	nē	jā	plašs	jā	neuzsver	nē/nē	es	jā
Kamilla, Amēlija	līderis	stiprāka	jā	nē	jā	jā	vājš	jā	neuzsver	nē/nē	mēs	nē
Rudīte, Una	līderis	vienādas	nē	jā/nē	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	jā/jā	es	jā
Ulrika, Madara	mainās	stiprāka	jā	nē/jā	jā	nē	plašs	nē	atšķirību	nē/nē	es	jā
Ariadne, Magda	līderis	stiprāka	jā	jā/jā	nē	jā	plašs	jā	neuzsver	nē/nē	es	jā
Kaiva, Elīna	līderis	stiprāka	jā	nē	jā	jā	plašs	nē	līdzību	nē/nē	mēs	nē
Ulla, Unda	mainās	stiprāka	jā	nē	nē	jā	plašs	jā	līdzību	nē/nē	es	jā
Nikola, Margita	līderis	stiprāka	nē	jā/jā	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	nē/jā	es	jā
Andīna, Anitra	mainās	stiprāka	nē	nē	nē	jā	plašs	jā	neuzsver	nē/nē	mēs	nē
Sibilla, Stefanija	mainās	vienādas	nē	nē	jā	nē	plašs	nē	līdzību	nē/nē	mēs	nē
Evija, Agrita	mainās	stiprāka	jā	jā/nē	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	jā/nē	es	jā

Apzīmējumi

A - lomu sadalījums, B - fiziskais spēks, C - savstarpējā konkurence, D - bijusi nepieciešamība pēc logopēdiskās palīdzības, E - noslēgšanās pāra iekšienē, F - saziņa ar citiem bērniem, G - vārdu krājums agrīnā vecumā, H - kriptofāzija, I - līdzības, atšķirības uzsvēršana, J - grūtības formulēt domas un emocijas vārdos, K - personas vietniekvārdu lietošana, L - personīgie draugi.

3.tab. Dažādu dzimumu dvīņu situācijas raksturojums
Table 3 Characteristics of different gender twins' situation

Bērnu vārdi	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Ella, Matīss	līderis	vienādi	nē	nē/jā	jā	nē	plašs	jā	atšķirību	nē/jā	mēs	ir
Judīte, Alvis	mainās	vienādi	nē	nē/jā	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	nē/nē	es	ir
Marita, Raivis	mainās	vienādi	jā	jā/nē	jā	nē	plašs	nē	atšķirību	nē/nē	es	ir
Kitija, Jēkabs	līderis	stiprāks	jā	nē	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	nē/jā	es	ir
Elija, Elviss	līderis	stiprāka	nē	jā/jā	jā	nē	plašs	jā	atšķirību	nē/nē	es	ir
Ingrīda, Rubens	mainās	vienādi	jā	jā/jā	jā	jā	plašs	nē	neuzsver	nē/nē	mēs	ir
Tija, Janeks	līderis	stiprāks	jā	jā/jā	nē	jā	plašs	jā	neuzsver	jā/jā	es	ir
Krista, Artis	līderis	stiprāks	jā	nē	jā	nē	plašs	jā	atšķirību	nē/jā	es	ir
Silva, Ingars	mainās	vienādi	nē	nē/jā	nē	jā	plašs	nē	atšķirību	jā/jā	es	ir
Lauma, Justs	mainās	stiprāks	jā	nē/jā	nē	jā	plašs	jā	atšķirību	nē/jā	es	ir

Apzīmējumi:

A - lomu sadalījums, B - fiziskais spēks, C - savstarpējā konkurence, D - bijusi nepieciešamība pēc logopēdiskās palīdzības, E - noslēgšanās pāra iekšienē, F - saziņa ar citiem bērniem, G - vārdu krājums agrīnā vecumā, H - kriptofāzija, I - līdzības, atšķirības uzsveršana, J - grūtības formulēt domas un emocijas vārdos, K - personas vietniekvārdu lietošana, L - personīgie draugi.

No 3. tabulā ievietotajiem datiem redzams, ka dažādu dzimumu dvīņi 5 pāros no 10 mainās lomām, 5 pāros no 10 ir līderis (4 pāros tā ir meitene). Lomu maiņa un viens no dvīņiem fiziski spēcīgāks ir 1-ā no 5 pāriem. Līderis un viens fiziski spēcīgāks ir 4-os pāros no 5. Būdami fiziski spēcīgāki, zēni nav līderi. Konkurence iespējama gan pāros ar lomu maiņu, gan pāros ar līderi. Kriptofāzija ir bijusi 5-os (no 10) pāros, no tiem 4-os pāros bijusi nepieciešamība pēc logopēdiskās palīdzības. Noslēgšanās pāra iekšienē konstatēta 5-os no 10 pāriem, savukārt, saziņas trūkums ar citiem bērniem konstatēts 6-os no 10 dažādu dzimumu dvīņu pāriem. Tāpat kā MZ un DZ, dažādu dzimumu dvīņiem noslēgšanās pāra iekšienē parāda nevēlēšanos sazināties ar citiem bērniem. Pāros, kuros notiek lomu maiņa (3-os no 5), ir mazāk grūtību formulēt savas domas un emocijas vārdos. Gan līderim, gan meitenēm ir mazāk šādu grūtību. 2-os no 10 dažādu dzimumu dvīņu pāriem vietniekvārda „es” vietā lieto vietniekvārdu „mēs”. Dažādu dzimumu dvīņi uzsver atšķirīgo, viņiem ir savi personīgie draugi.

Secinājumi Conclusions

Dvīņu personības veidošanās procesā vecākiem un pedagogiem būtu jāņem vērā nosacījumi, kurus diktē dvīņu situācija, kad bērni atrodas īpašos apstākļos

un ir grūtības ar sevis nodalīšanu no otra dvīņa un savas identitātes attīstību. Domāšana un valoda dvīņu pāri labāk attīstās līderim.

Dvīņu situācijas ietekme būtiski atšķiras no tā, kādi ir dvīņi: MZ (monozigotu), DZ (dizigotu) vai dažādu dzimumu. Atšķirību nosaka dvīņu savstarpējās mijiedarbības dažādie rādītāji: lomu sadalījums pāri, vēlme konkurēt, cieša noslēgšanās pāra iekšienē un citu nepieņemšana savā diādē, atvērtība saziņai ar citiem cilvēkiem, cenšanās it visā līdzināties vai atšķirties, īpašo apstākļu radītās kriptofāzijas parādīšanās un tās negatīvās sekas.

Dvīņu situācijas ietekmes mazināšanai vecākiem ieteicams iespējami vairāk laiku pavadīt darbībā ar katru bērnu atsevišķi, vērsties pie katra individuāli. Vecākiem nepieciešams atturēties ietekmēt lomu sadalījumu, ņemot vērā bērnu fiziskos rādītājus, jo ne vienmēr fiziski spēcīgākais izveidojas kā līderis.

Summary

The child, which was born alone, has a problem to overcome the symbiotic connection with his/her mother. The twins have an additional problem – to draw a borderline between oneself and the partner in the twins' pair. In the twins' personality development process, the parents and the pedagogues should consider the conditions dictated by the twins' situation, when the children undergo peculiar conditions and have difficulty to separate oneself from the other twin and develop of one's own identity. The leader in the twins' pair better develops thought processing and language skills. The twins' situation impact essentially differs according to the type of the twins: MZ (monozygotic), DZ (dizygotic) or different genders. Differences are determined due to the twins' different *bilateral/reciprocal* interrelation indexes: the role distribution in the pair, desire to competitiveness, close self-contentedness inside the pair and denial of admission into their dyad, openness to communication with other people, striving for similarity or differences, appearing of cryptophasia due to the peculiar conditions and its negative consequences. The parents should spend as much time as possible in activities with each child separately, address each twin individually for minimizing of the twins' situation. The parents need to abstain from influencing the distribution of the roles by considering the physical condition of the children, as the strongest physically not always becomes the leader.

Literatūra References

- Bracken, H. fon (1976). *Vorurteile gegen behinderte Kinder, ihre Familien und Schulen*. Marhold, S. 419. Pieejams: <https://books.google.de/books?id=125xngEACAAJ> -
Friedman, J. (2008). *Emotionally Healthy Twins: A New Philosophy for Parenting Two Unique Individuals*. Pieejams: [file:///C:/Users/User/Downloads/Nr.2%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Nr.2%20(3).pdf)
Zazzo, R. (1960). *Les jumeaux: le couple and la persone*. Paris: Press Universities de France.

- Zazzo, R. (1978). Genesis and peculiarities of the personalities of twins. In: Nance, W. E, Allen, C., Paris, P. (Eds.) *Twin research: Progress in Clinical Biological Research: Psychology and Methodology*. New York: Liss.
- Авдеева, Н., Мещерякова, С., & Ражников, В. (1996). *Психология Вашего младенца: у истоков общения и творчества*. Москва: АСТ, 379 с
- Зырянова, Н., & Пьянкова, С. (1993). Близнецовая семья. Социальная работа. № 7.
- Зырянова, Н., & Пьянкова, С. (1993). Нужно время, чтобы их полюбить. Семья и школа. № 7.
- Зырянова, Н., & Пьянкова, С. (1993). Двое и другие. Семья и школа. № 8.
- Зырянова, Н., & Пьянкова, С. (1993). Близнецы идут в школу. Семья и школа. № 9.
- Зырянова, Н., & Пьянкова, С. (1996). У вас родились близнецы. Материнство. № 2.
- Петрова, Т. (2015). *Двойное молчание*. Piceejams: www.eva.ru/kids/messages-3331538.htm
- Почему близнецы начинают говорить позже*. Регион-Блицинформ для ВК. Piceejams: www.bestreferat.ru/referat-235456.html
- Смирнова, И. (2010). *Психологические особенности воспитания и развития творческих способностей близнецов*. Piceejams: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Phisica/63117.doc.htm